

Manifest

Socijaldemokratska partija
Bosne i Hercegovine

SADRŽAJ

ZDRAVSTVO	2
EVROPSKE INTEGRACIJE BIH.....	6
POLITIKA RADA I SOCIJALNA POLITIKA	8
POLITIKA PRAVDA.....	12
NATO INTEGRACIJE.....	16
UBRZANJE REFORMSKIH PROCESA U OBRAZOVANJU	20
EKONOMSKI PROGRAM	26

A photograph of three surgeons in an operating room, wearing blue scrubs, masks, and hairnets, focused on a patient. The scene is lit with bright surgical lights.

Zdravstvo

Manifest SDP BiH

UVOĐENJE NOVOG SISTEMA ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA

Ukidanje granice između kantona i entiteta i omogućavanje svim građanima da biraju gdje žele da se liječe na području BiH

- donošenje novog zakona o zdravstvenom osiguranju
- jedan centralni zavod zdravstvenog osiguranja
- jedinstvene elektronske zdravstvene knjižice za sve građane
- ista prava u ostvarivanju zdravstvene zaštite svih građana
- mogućnost odabira gdje i kod kojeg ljekara građani žele da se liječe
- povećanje broja osiguranih osoba
- veća sredstva prikupljena po osnovu doprinosa za zdravstveno osiguranje
- proširenje prava pacijenata
- stvaranje mehanizma da plaćeni doprinos prati pacijenta bez obzira gdje se pacijent liječi

SVEOBUH VATNA REORGANIZACIJA PORODIČNE/OBITELJSKE MEDICINE

**Brza, efikasna i kvalitetna medicinska usluga,
pacijent u fokusu svih aktivnosti**

- sveobuhvatna reorganizacija porodične medicine
- poboljšanje i proširenje usluga porodične medicine
- pacijent u centru svih aktivnosti
- minimalno čekanje na kvalitetnu zdravstvenu uslugu
- novi modeli plaćanja zdravstvenih radnika
- potpuna informatizacija primarne zdravstvene zaštite
- uvođenje elektronskog recepta
- uvođenje elektronskih uputnica
- nulta tolerancija na korupciju u zdravstvu

POTPUNA INFORMATIZACIJA ZDRAVSTVENOG SISTEMA

Ukidanje pisanih uputnica i recepata te ubrzavanje ostvarivanja prava pacijenata

- sveobuhvatna informatizacija zdravstvenog sistema
- smanjenja čekanja pacijenata na liječenje
- brisanje kantonalnih granica unutar zdravstva
- povećana efikasnost i brzina pružanja medicinskih usluga svim građanima BiH
- uvođenje elektronskog medicinskog kartona, elektronskog recepta i elektronske uputnice
- elektronsko povezivanje domova zdravlja sa bolnicama, kliničkim centrima, apotekama i zavodima zdravstvenog osiguranja
- prestanak potrebe ovjeravanja knjižica, čuvanja papirnatih nalaza, recepata i uputnica
- slanje nalaza i snimaka elektronskim putem iz manjih mjesta u veće medicinske centre
- u najbržem mogućem roku, bez putovanja i odlazaka u veće centre primanje preporuke o liječenju i od ljekara iz kliničkih centara

EVROPSKI STANDARDI U ZDRAVSTVENOM SISTEMU (ZLATNI STENT, TRANSPLANTACIJA ORGANA)

Uvođenje najviših standarda medicinskih usluga po uzoru na zemlje EU

- uspostava i potpuna provedba mreže za tretman akutnog infarkta miokarda - "stent za život"
- uspostava organizacijskog modela za transplantacijsku mrežu u BiH po uzoru na vodeće zemlje EU u ovoj oblasti

- intenziviranje aktivnosti na daljnjem razvoju transplantacijske medicine u BiH
- kontinuirana edukacija zdravstvenih radnika koji učestvuju u procesu transplantacije organa
- punopravno članstvo u Eurotransplantu

RAZVOJ LJUDSKIH POTENCIJALA U ZDRAVSTVU

Program edukacije domaćih ljekara po najvišim svjetskim standardima

- intenzivan i sistematičan rad na povećanju osposobljenosti zdravstvenih profesionalaca
- selekcija i podrška najtalentovanih zdravstvenih profesionalaca
- angažman dovoljnog broja dobro educiranog kadra na upravljačkim i naučnim pozicijama
- potpora ustanovama koje stimulišu kontinuiranu medicinsku edukaciju i istraživački rad
- provođenje primijenjenih istraživanja i usvajanje novih znanja i iskustava potrebnih za dalji razvoj zdravstva
- obrazovanje i usavršavanje menadžera u zdravstvu

Evropske integracije

Manifest SDP BiH

EVROPSKE INTEGRACIJE BIH

- SDP BiH dijeli iste vrijednosti na kojima počiva i EU - ostvarivanje temeljnih vrijednosti demokratije, vladavine prava, ljudskih prava, jednakosti, solidarnosti i zaštite manjina.
- Naša opredijeljenost procesu evropskih integracija zasniva se na našoj posvećenosti teritorijalnom integritetu i suverenitetu BiH.
- Naša vizija Bosne i Hercegovine je stabilna, funkcionalna, multietnička i jedinstvena država, na putu da se integriira u Evropsku uniju i koja uspješno ostvaruje saradnju sa svim zemljama u regionu.
- Konsolidacija države se može postići kroz konsenzus o ubrzanom pristupanju Evropskoj uniji i otvaranje pregovora o članstvu u EU.
- Evropske integracije ne smiju postati faktor razgradnje države i društva, nego integrirajući faktor.
- Evropske integracije više nisu samo optimistični scenarij, već i nužnosti za državu BiH.
- Proces evropskih integracija je cjeloviti razvojni projekat u koji treba da budu uključene sve snage bosanskohercegovačkog društva – institucije, političke stranke, nauka, kultura, ekonomija, mediji i nevladin sektor.
- Proces evropskih integracija ne smije postati svrha sam sebi i mora se provoditi zato što to od nas očekuju građani BiH, a ne zato jer to od nas očekuje EU.
- Dalji proces evropskih integracija treba biti zasnovan prije svega na interesima građana BiH kako bismo zajednički stvorili novu političku realnosti u kojoj podjele neće biti prihvatljive.

Politika rada i socijalna politika

Manifest SDP BiH

POLITIKA RADA I SOCIJALNA POLITIKA

Politika rada i socijalna politika obuhvata nekoliko važnih oblasti, a one se tiču radničkih prava, socijalnih, porodičnih i dječijih prava, poboljšanja uvjeta zapošljavanja, kao i specifičnih pitanja penzionera, studenata i žena.

RADNIČKA I SINDIKALNA PITANJA

U cijeloj lepezi **radničkih pitanja** opredjeljujemo se za **uvezivanje staža radnicima**, što zahtijeva posebnu posvećenost i više od 600 miliona KM. Vlada FBiH je započela proces rješavanja i on mora biti nastavljen tako da se donese Zakon o uvezivanju staža.

Nastaviti treba i sa rješavanjem **zdravstvenog osiguranja za sve radnike** kroz Zakon o konsolidaciji preduzeća i posebne ugovore između firmi i zavoda zdravstvenog osiguranja. Također, tražimo stalni nadzor nad kvalitetnom uplatom doprinosa.

U posebnom fokusu je poštovanje opredjeljenja za **sindikalno organiziranje i kolektivno pregovaranje** kao osnovnih pretpostavki za ostvarivanje i poštivanje radničkih prava. U tom smislu želimo afirmirati one poslovne subjekte koji nude pozitivne primjere, ali i obilježiti one sa negativnim odnosom prema ovom osnovnom pravu.

Tražimo kompromis poslodavaca i sindikata o rješenjima u novom **Zakonu o radu**, a od Vlade ostvarenje koncepta fleksigurnosti kao neminovnog u našim BH okolnostima.

OSOBE SA INVALIDITETOM, PORODIČNA I DJEČIJA ZAŠTITA

U oblasti problema **osoba sa invaliditetom** zalažemo se za konačno ukidanje diskriminacije po osnovu porijekla invaliditeta kao i uvažavanje individualnih mogućnosti i potreba. U tom smislu važno je utvrditi precizne korake i politiku usaglašenu sa ratnim i civilnim invalidima i civilnim žrtvama rata.

Posebnu pažnju posvetiti **djeci sa poteškoćama** u razvoju, stvarajući uvjete za integraciju i inkluziju, u skladu sa Konvencijom, ali i pomoć roditeljima i materijalnu i psihosocijalnu, u saradnji sa NVO.

Materinska zaštita je prioritetna u budućem rješavanju, te je potrebno ujednačiti rješenja na nivou entiteta, BD i BIH, obezbijediti stabilan Fond kao izvor finansiranja, a porodiljske nadoknade isplaćivati u visini prosjeka ženine plate u posljednja tri mjeseca.

U oblasti dječije zaštite obezbijediti isplatu **dječijeg doplatka** za svu djecu u BIH, uz mogućnost ukidanja imovinskog cenzusa i obezbjeđivanja užine i besplatnih udžbenika.

Razmotriti mogućnost osnivanja **Alimentacionog fonda**, a do rješenja jasno definirati u kojim slučajevima je država obavezna uplaćivati za izdržavanje djeteta u razvedenim ili jednoroditeljskim porodicama.

Zapošljavanje

U stvaranju uvjeta za brže **zapošljavanje**, opredjeljujemo se za stvaranje pretpostavki za razvoj **socijalnog poduzetništva** koje bi, uz pomoć države, stvaralo mogućnosti zapošljavanja teško upošljivih kategorija koje su u riziku potpunog isključenja i sa tržišta rada i iz društvenih tokova.

U tom smislu posebnu pažnju posvećujemo pitanjima **cjeloživotnog učenja, prekvalifikacija i doedukacija** za koje moramo stvoriti zakonski okvir i osposobiti službe za zapošljavanje, ali i prilagoditi obrazovni sistem kako bi se poboljšala struktura nezaposlenih za brže osposobljavanje za zahtjeve tržišta rada.

S obzirom da jedan dio naših radnika traži zaposlenje izvan države BIH, zalažemo se za pojačanje odgovornosti države za njihovo socijalno osiguranje i sigurnost kroz sklapanje **međudržavnih ugovora**.

Zalažemo se da sve **nezaposlene osobe imaju zdravstveno osiguranje** na način da se ukinu rokovi za prijavljivanje u službe za zapošljavanje za mlade ljude koji završavaju školovanje i radnike koji ostaju bez posla. Takođe se zalažemo da se administriranje zdravstvenog osiguranja izmjesti iz službi za zapošljavanje.

S obzirom na specifičnost, posebnu pažnju treba posvetiti ženama starijim od 40 godina, kao i ženama na selu u smislu educiranja i stvaranja pretpostavki za brže uključivanje na tržište rada, odnosno olakšavanje pristupa i ekonomskim, ali i socijalnim pravima, pravnoj i psihološkoj pomoći.

Penzioneri i studenti

Važno pitanje kad govorimo o ukupnom razvoju i posebno poboljšanju uvjeta života za **penzionere** jeste pitanje reforme PIO-MIO sistema kao i pitanje uključivanja penzionera u društvene tokove u zajednicama u kojima žive kao i brige o njima.

Reforma PIO-MIO sistema za koju se zalažemo počiva na dva stuba od kojih je prvi međugeneracijska solidarnost, uplata doprinosa, a drugi lične uplate kao životno osiguranje, koje bi se odvijalo preko PIO-MIO fonda.

Pravedne novine koje donosi ova reforma tiču se bodovnog obračuna za svaku godinu staža i garancije Vlade za isplate i visinu penzije. Također, reforma destimulira prijevremeni odlazak u penziju, eliminira diskriminaciju prisutnu zbog prijevremenog povoljnog penzioniranja, uvodi u normalne tokove ostvarivanje porodične i invalidske penzije.

Uz ovo, važno pitanje života penzionera jeste omogućavanje **nastavka i uključivanja u društveni život** u stvaranja pretpostavki da u prostorima MZ i posebnim domovima provode svoje slobodno vrijeme.

Specifično pitanje mladih ljudi jeste **studentski standard** koji je u BIH na nezadovoljavajućem nivou. Pretpostavka za njegovo poboljšanje jeste **studentsko udruživanje** koje nije zakonski regulirano u BIH, a što bi, također, stvorilo pretpostavke za donošenje Zakona o studentskom standardu i u entitetima i na nivou države. Mi se zalažemo za ubrzavanje ovih procesa kao i za kvalitetno rješenja ovih problema.

Politika pravda

Manifest SDP BiH

POLITIKA PRAVDA

- U Federaciji BiH uspostavljen snažan zakonodavni okvir za otkrivanje, progon i sankcioniranje korupcije i organiziranog kriminala, kao i učinkovit sistem oduzimanja imovinske koristi stečene na nezakonit način. To se prije svega odnosi na usvajanje i početak primjene:
  - Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom u Federaciji BiH
  - Zakona o suzbijanju korupcije i organiziranog kriminala u Federaciji BiH
  - Zakona o prekršajima
  - Izmjena i dopuna Krivičnog zakona Federacije BiH
  - Izmjena i dopuna Zakona o krivičnom postupku
  - Izmjena i dopuna Zakona o sudovima
- Naredni zadatak je uspostava institucija u skladu sa ovim propisima, te njihovo materijalno i kadrovsko jačanje. To se odnosi na Posebni odjel Federalnog tužilaštva, Posebni odjel Vrhovnog suda te Agenciju za upravljanje oduzetom imovinom.
- Kaznena politika u Federaciji Bosne i Hercegovine je neadekvatna. Sudovi često izriču kazne mnogo bliže donjem propisanom pragu, a takvu praksu je jedino moguće promijeniti kroz povećavanje zakonom definisanih kazni za teška krivična djela.
- Institut zatare mora se ukinuti za sve vidove privatizacijskog kriminala kako bi se sankcionirali slučajevi uništavanja privrede, i raznoraznih zlo-upotreba položaja kojim je država oštećena za stotine miliona maraka, a ostvarena je ista ili čak i veća protivpravna imovinska korist.
- Ubrzati aktivnosti na otpočinjanju revizije privatizacije, nakon što su stvorene potrebne organizacijske, materijalne i kadrovske pretpostavke za uspješan rad Agencije za reviziju privatizacije FBIH.
- Nastaviti proces revizije korisnika boračkih naknada.
- Kontinuirano pružati punu podršku istražnim i pravosudnim tijelima vlasti. Kriminalci su ti koji se moraju plašiti policajaca, tužitelja i sudaca, a ne obratno. Ovo treba predstavljati borbu za izgradnju pravne države, a razgradnju organiziranog kriminala.

- Ustavnim odredbama treba VSTV BiH situirati u Ustav Bosne i Hercegovine.
- Rasteretiti sudove i omogućiti bržu pravdu za sve građane i ojačati neovisnost i nepristrasnost sudova.
- Tužilaštva na svim nivoima potpuno drugačije urediti. Iako se tužilaštvo oduvijek definiralo kao državni organ, ono trenutno nema nikakvih suštinskih dodirnih tačaka sa državnim organima. Tužioce imenuje VSTV, a vlasti nemaju nikakvog uticaja na rad tužilaštava. Smatramo da je neophodno izvršnoj i zakonodavnoj vlasti dati mehanizme kojim bi moglo da iskaže svoj aktivan stav prema porastu stope kriminaliteta i preuzme odgovornost za krivična gonjenja kroz djelovanje tužilaštva kao državnog organa.
- VSTV treba da zadrži, kao i u slučaju ustavnih sudova entiteta, svoju ulogu u tzv. “negativnoj selekciji”, tj. diskvalifikaciji nestručnih kadrova za vršenje funkcije tužioca.
- Naš cilj je uspostava Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine kao trećeg stuba vlasti – sudske vlasti, kao što je to slučaj sa svim demokratskim državama u svijetu.
- Uspostavom Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine uspostaviti ćemo jednake standarde u primjeni sudske prakse na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine i time jednaku pravdu za sve.

● **KLJUČNE PORUKE**

- KRIMINAL SE NE ISPLATI
- NULTA STOPA NA KORUPCIJU
- PRAVDA ZA SVE
- SAMOSTALNO, ODGOVORNO I UČINKOVITO PRAVOSUDJE
- USPOSTAVITI VRHOVNI SUD BIH
- OBRAČUN SA RADOM NA CRNO
- OPLJAČKANA IMOVINA VRATIT ĆE SE GRADJANIMA
- SPECIJALIZIRANE INSTITUCIJE ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE
- OŠTRIJER SANKCIJE
- NEMA ZASTARE KRIMINALNE PRIVATIZACIJE
- MORA SE PROCESUIRATI PRIVATIZACIJSKI KRIMINAL
- UBRZATI PROCESUIRANJE RATNIH ZLOČINA
- SPRIJEČIMO HULIGANSTVO NA SPORTSKIM TERENIMA

NATO integracije

Manifest SDP BiH

NATO INTEGRACIJE - PORUKE

- SDP BiH stoji čvrsto na stanovištu da Bosna i Hercegovina, kao država sa svim svojim vrijednostima koje se ogledaju u njenim političkim, etničkim, vjerskim i drugim različitostima kao komparativnim prednostima, treba da kroz dijaloški proces dostigne potrebne standarde koji će joj omogućiti punopravno članstvo u NATO-u.
- SDP BiH smatra da ulazak Bosne i Hercegovine u euroatlanske integracije, odnosno dostizanje određenih standarda koji su neophodni da naša država što prije pređe put do punopravnog članstva u NATO-u, se može posmatrati kroz prizmu političkih, sigurnosnih i ekonomskih koristi koje će Bosna i Hercegovina ostvariti.
  - Bosna i Hercegovina ulaskom u NATO postaje punopravni član široke porodice svjetskih država koje su posvećene poštivanju ljudskih prava i demokratije, kao i ostalih univerzalnih civilizacijskih vrijednosti
  - Imajući u vidu da se sve odluke u NATO-u, kao političko-vojnom savezu, donose konsenzusom, BiH postaje “politički vidljiv subjekt” odlučivanja na ovom nivou, te istovremeno, dobija mogućnost promoviranja vlastitih interesa i stavova
  - Bosna i Hercegovina članstvom u NATO-u povećava vlastiti međunarodni ugled
  - Bosna i Hercegovina ispunjavanjem uslova za članstvo u NATO-u, istovremeno doprinosi i ispunjavanju uslova za članstvo u EU, obzirom da su u mnogim slučajevima oni kompatibilni.
  - NATO, kao sigurnosna organizacija, je bez presedana u historiji ljudske civilizacije, sa primarnim zadatkom osiguranja teritorijalnog integriteta i suvereniteta članica
  - Proces NATO integracija podstiče i promovira unutrašnju stabilnost države, doprinosi provođenju unutrašnjih reformskih procesa države, kao i subjekata tih procesa, a time i nacionalnog sigurnosnog sistema u cjelini.
  - Članstvo u NATO-u doprinosi povećanju stranih investicija, šaljući poruku da se radi o sigurnom prostoru za starna ulaganja
  - NATO je istovremeno veliko tržište za eventualni plasman vlastitih proizvoda uključujući i proizvode namjenske industrije kompatibilne sa NATO standardima

- SDP BiH će u narednom periodu ostati dosljedan u namjeri da država Bosna i Hercegovina odlučno nastavi sve procese koji se tiču približavanja NATO-u i postizanju preduvjeta za njeno članstvo. S tim u vezi, SDP BiH se zalaže da se:
  - Nastave aktivnosti na realizaciji NATO pristupnih programa, što uključuje i ulazak u proces uknjižbe perspektivne vojne imovine
  - Razviju individualni i kolektivni kapaciteti kroz poslovne procese koji će omogućiti dostizanje NATO standard za OS BiH u cjelini, te time biti kredibilan partner NATO-u u operacijama podrške miru i drugim aktivnostima
  - Nastavi raditi na reinžinjeru funkcija logističke podrške, čime će se blagovremeno osiguravati neophodna sredstva i oprema za izvršenje misije i zadataka Oružanih snaga BiH u Bosni i Hercegovini i izvan nje.
  - Predlože poboljšanja u smislu donošenja zakonske regulative kojim će se unaprijediti funkcionisanje sistema odbrane kao jedan od fundamentalnih pretpostavki za postizanje NATO standarda

A group of young people, including a man with sunglasses and a woman with long blonde hair, are gathered around a document. They are outdoors in front of a large, ornate building. A banner on the building reads "ADEMIJA" and "NIH UMJETNOSTI".

**Ubrzanje
reformskih procesa
u obrazovanju**

Manifest SDP BiH

UBRZANJE REFORMSKIH PROCESA U OBRAZOVANJU

I Legislativni okvir u oblasti obrazovanja u BiH

- Segregacija i diskriminacija u osnovnom i srednjem obrazovanju se mora eliminisati
- Donijeti okvirne zakone u oblasti odgoja i obrazovanja djece i omladine sa teškoćama u učenju i učešću.
- Izmjenama zakona o visokom obrazovanju zaštititi univerzitete od direktnog političkog uplitanja i omogućiti im ostvarenje njihove univerzalne misije: njegovanja i razvijanja kritičke misli.
- Novim zakonskim rješenjima stvoriti preduslove za nezavisno studentsko organizovanje.
- Razvijati kriterije i standarde za cjeloživotno obrazovanje i obuku.
- Izrada jedinstvenih pedagoških standarda i normativa za sve obrazovne nivoe.

II Pitanje nadležnosti nad obrazovanjem i reformski procesi

- Postojeće stanje ukazuje na nemoć obrazovnih vlasti na nižim nivoima da se nose sa objektivnim problemima, jer ključne stvari često zavise ne samo od finansijskih mogućnosti nego političkih volja i raspoloženja pojedinaca. Stoga je neophodan prijenos nadležnosti nad obrazovanjem na državni nivo.
- Polazna osnova reforme obrazovnog sistema trebaju biti jedinstveni nastavni planovi i programi zasnovani na ishodima učenja, a učenicima prvih razreda i učenicima iz socijalno ugroženih kategorija treba obezbijediti besplatne udžbenike, kao i besplatan školski prijevoz za učenice i učenike iz udaljenih lokalnih zajednica.
- Uvođenje eksterne mature moglo bi utjecati na poželjnu transformaciju sistema obrazovanja.

III Podizanje kvaliteta i konkurentnosti obrazovanja u BiH

- Povećati obuhvat predškolskim odgojem i obrazovanjem u skladu sa individualnim potrebama svakog djeteta.

- Razvijanje kurikuluma zasnovanih na ishodima učenja, kako bi se lakše mogli pratiti učinci, odnosno rezultati obrazovanja.
- Pripremiti plan aktivnosti za smanjenje prekida i napuštanja obaveznog osnovnog školovanja, te povećati upis i završavanje obaveznog obrazovanja na 100%;
- Obrazovanje djece s poteškoćama u razvoju provoditi u skladu sa okvirnim zakonima u oblasti obrazovanja u Bosni i Hercegovini, uz uvažavanje principa inkluzivnosti u obrazovanju.
- Obezbijediti kontinuirano stručno usavršavanje nastavnika.
- Povećanje stope djece Roma uključene u obrazovni sistem na svim nivoima.
- Identificiranje nadarenih učenika i individualizacija odgojno-obrazovnog rada s njima.
- Povećati upis u srednje obrazovanje na 90%;
- Povećati udio četverogodišnjeg stručnog obrazovanja sa sadašnjih 30% na 40%;
- Uvesti obavezno srednjoškolsko obrazovanje;
- Osigurati mogućnosti za prelazak učenika iz trogodišnje u četverogodišnju srednju školu;
- Izraditi zajedničku jezgru nastavnih planova i programa zasnovanu na ishodima učenja za opće srednje obrazovanje (gimnazijsko), i za opće predmete u okviru srednjeg stručnog obrazovanja i obuke (srednje stručno, tehničko i dr. srednje usmjereno obrazovanje).
- Stalna modernizacija sadržaja i metoda stručnog obrazovanja i osposobljavanja;
- Osiguranje mogućnosti nastavka obrazovanja nakon završene stručne škole;
- Razvijeni nastavni planovi i programi po modularnoj metodologiji za sva preostala zanimanja iz nove Klasifikacije zanimanja;
- Potrebno je da se Bosna i Hercegovina uključi u OECD-ove programe praćenja znanja (PISA, TIMS), kako bi se odredili polazni indikatori u vezi s razvijenošću znanja kod 15-godišnjaka iz pojedinih oblasti, koje se prate u okviru ovog sistema.

- Koordinacijsku politiku, strategiju i planove za razvoj obrazovanja treba donositi na državnom nivou, s jasnom perspektivom regionalnog razvoja i evropskih integracija.
- Ujednačiti kriterije rada visokoškolskih ustanova sa sličnim institucijama EU-a,
- Poboljšati pokretljivost studenata radi nastavka svakog oblika studija priznavanjem stranih obrazovnih kvalifikacija, razdoblja studiranja i položenih ispita.
- Kako bi postao eurokompatibilan i konkurentan, obrazovni sistem u BiH mora hitno početi s ispunjavanjem konkretnih zahtjeva Bolonjskog i Kopenhagenskog procesa.
- Uspostaviti i razvijati jedinstveni sistem od tri ciklusa studiranja dosljednim uvođenjem magistarskog i doktorskog studija.
- Provesti funkcionalnu integraciju univerziteta u skladu s Bolonjskim procesom.
- Omogućiti veći broj stipendija i dostupnost istih mladima.
- Omogućiti provođenje funkcionalne integracije i jačanje autonomije univerziteta/sveučilišta.
- Naučno-istraživačku djelatnost promovisati u jedan od državnih prioriteta, uz obavezu povećanja izdvajanja za nauku i istraživački rad.

IV Konkurentnost i efikasnost u oblasti obrazovanja

- Nastavni planovi i programi trebaju kod učenika razvijati znanja i vještine potrebne na tržištu rada.
- Karijerna orijentacija učenika treba biti standardizirana i usmjerena kako na prepoznavanje učeničkih sposobnosti i afiniteta, tako i potražnju na tržištu rada.
- Kontinuirano poboljšavati uslove izvođenja praktične nastave.
- Upisne politike trebaju biti strateški osmišljene kroz izgradnju partnerskog odnosa između ministarstava obrazovanja i poslodavaca, te ostalih socijalnih partnera.
- Sistemsko osiguranje novog, živog tržišta usluga neformalnog obrazovanja radi ispunjavanja pretpostavki za primjenu koncepta cjeloživotnog učenja.
- Unaprijediti i promovirati cjeloživotno učenje i obrazovanje odraslih

- Potrebno je razviti mrežu različitih obrazovnih institucija, ali i drugih davatelja obrazovnih usluga (npr. privatni biznis).
- U kratkom roku, programima dokvalifikacije i prekvalifikacije djelovati prema osposobljavanju mladih koji su “upropašteni” postojećim sistemom obrazovanja.
- Smanjenje nepismenosti (programi naknadnog sticanja osnovnog obrazovanja) i širenje srednjeg obrazovanja među starijim omladincima
- Poboľjšati efektivnost, jednakost pristupa i pravičnost u obrazovanju i obuci.
- Izraditi domaći kvalifikacijski okvir u skladu sa Evropskim kvalifikacionim okvirom.
- Uspostaviti i razvijati sistem praćenja i osiguranja kvalitete kako u srednjem, tako i na visokoškolskom obrazovanju.

Ekonomski program

Manifest SDP BiH

EKONOMSKI PROGRAM

Naše su vlade postigle dvije vrste učinaka. Prvo, pokrenut je veliki obim javnih investicija u gradnju autocesta, elektroenergetskih objekata i druge infrastrukture, ostvaren je rast izvoza i industrijske proizvodnje, postignuti su rezultati u restrukturiranju namjenske proizvodnje. Drugo, stvoreni su uvjeti za poboljšanje poslovnog ambijenta kroz set antikorupcijskih zakona, olakšanje procedura registracije poduzeća i započete aktivnosti na istraživanju nafte i plina, te na konsolidaciji javne potrošnje i aktivnim mjerama zapošljavanja. Započete aktivnosti su dobra osnova za djelovanje na ubrzanju ekonomskog rasta u narednom periodu.

1. Politička stabilnost i socijalna država za bolji život građana

- Zalažemo se za socijalnu državu u kojoj će krajnji cilj ekonomskog razvoja biti podizanje kvaliteta života u BiH.
- Takva država gradi otvorenu ekonomiju koja počiva na dominantnom udjelu privatne svojine, liberalizaciji, ali i regulaciji tržišta, visokoj produktivnosti, masovnom razvoju poduzetništva kroz mikro, mala i srednja poduzeća, ali i funkcioniranju efikasnog javnog sektora.
- Za promoviranje ekonomskog razvoja i zaštitu domaće proizvodnje gradit ćemo državne institucije sposobne da usmjeravaju razvoj, uključivanje BiH u euroatlantske i globalne integracije, funkcioniranje socijalne pravde i pravne države, borbu protiv kriminala i korupcije i postizanje visokog kvaliteta javnih servisa potrebnih za kvalitetan život građana.

2. Makroekonomske reforme za ekonomski rast i zapošljavanje

- Ekonomski rast ćemo podići na nivo od 3-4% na bazi visoke dinamike izvoza od 5-6% godišnje i poboljšanja njegove strukture.
- Nivo deficita javne potrošnje treba svesti na maksimalno 2-2,5%, sa tendencijom potpuno eliminacije pri kraju planskog perioda.
- Poreska reforma treba da rastereti investitore i poduzetnike, a gro prihoda prenese na oporezivanje potrošnje.
- Nivo investicija treba podići na 25-27% BDP i poboljšati njihovu strukturu.

- Zalagat ćemo se za očuvanje monetarnog režima valutnog odbora, a podržavanjem potrošnje treba spriječiti pojavu deflacije i njenih negativnih utjecaja na rast.
- Na tržištu rada treba izvesti reforme koje će omogućiti konsenzus između poslodavaca koji insistiraju na fleksibilnosti radnog odnosa i na vremenskoj limitiranosti kolektivnih ugovora i predstavnika rada koji insistiraju na sigurnosti posla i garantiranju prava iz rada.
- Zalagat ćemo se za snižavanja poreza i doprinosa na plaće kako bi se stimuliralo osnivanje novih poduzeća, rast investicija i povećano zapošljavanje.

3. Poboljšanje poslovnog ambijenta i rast privatnih i javnih investicija

- Poboljšavanje poslovnog ambijenta mora otkloniti administrativne barijere biznisu, sniziti poreze na rad i parafiskalna opterećenja, olakšati certificiranje proizvoda na domaćem tržištu i u izvozu u EU, omogućiti povoljniji pristup izvorima financiranja sa niskim kamatama i povoljnim rokovima vraćanja, te omogućiti kreditiranje mikro, malih i srednjih poduzeća kroz šeme kreditnih garancija.
- Posebna područja unapređenja poslovnog ambijenta će biti eliminacija sive i crne ekonomije, te borba protiv korupcije i organiziranog kriminala, te nastojanja za unapređenjem dobrih poslovnih praksi u oblasti javnih nabavki.
- Za strane direktne investicije treba razviti strategiju reinvestiranja postojećih investitora i privlačenje novih investitora sa greenfield investicijama prvenstveno u industriji.
- U javnom sektoru prioritetne su investicije u elektroprivredi, cestogradnji i istraživanju i eksploataciji nafte i prirodnog plina.
- Podržavat ćemo izvozom pokretani rast koji zahtjeva rast izvozne konkurentnosti BiH i rast obima izvoza industrijskih i poljoprivrednih proizvoda, turističkih usluga, usluga građevinarstva, transporta, komunikacija i raznih vrsta poslovnih usluga.

4. Postići održivost javnog zaduživanja

- Osigurati da javno zaduživanje služi za financiranje razvoja kroz nove investicije, financiranje izmirenja potraživanja građana i privrede po osnovi ratnih šteta i stare štednje.
- Osigurati ćemo da javno zaduživanje bude znatno ispod kriterija konvergencije EU od 60% nivoa BDP zemlje. Današnji nivo javne zaduženosti od 9,14 mld KM vanjskog i oko 3,2 mld KM unutarnjeg duga daju stopu zaduženosti od 47,7% u odnosu na BDP BiH. Zato nemaju osnova špekulacije o dužničkom ropstvu BiH. Njena zaduženost je ispod nivoa većine zemalja EU, a u regiji sve zemlje, osim Kosova i Makedonije, imaju višu zaduženost od BiH.

5. Ojačati ekonomsku održivost i socijalnu pravednost penzijskog sistema

- Kroz penzijske reforme i novi zakon o penzijama treba osigurati pravedniju valorizaciju penzija stečenih punim radnim stažom i realnije usklađivanje penzija sa plaćama.
- Održivost penzijskog sistema ojačati kroz aktivniju ulogu budžeta u financiranju penzija.
- Kroz zakon o dobrovoljnim penzijskim fondovima stimulirati poreskim olakšicama dodatnom penzijsko osiguranje tokom aktivnog vijeka penzijskih osiguranika.

6. Provoditi aktivne politike promocije i zaštite domaće ekonomije

- Državna pomoć ne smije biti nadoknada za neefikasnost koja treba da se otklanja restrukturiranjem javnih poduzeća.
- Mjere zaštite od prekomjernog uvoza ćemo podržavati u mjeri u kojoj su usaglašene sa pravilima Svjetske trgovinske organizacije, ERU i CEFTA.

7. Podići efikasnost javnog sektora kroz njegovo restrukturiranje

- Kao socijalna država, Bosna i Hercegovina mora raspolagati potrebnim obimom javne potrošnje za djelovanje u oblastima od javnog interesa. Zato SDP BiH ne prihvaća politike oštrog redukcija javne potrošnje, jer one otežavaju ekonomski oporavak i dovode u pitanje dostignuti nivo razvoja javnih usluga.
- Upravljanje javnim novcem traži temeljite izmjene kroz strukturalne reforme. Njima treba osigurati racionalniju organizaciju javnih djelatnosti – zdravstvo, obrazovanje, socijalni sektor, javna administracija i eliminaciju svih privilegija i društveno neopravdanih izdataka.

8. Revizija privatizacije i nastavak privatizacije

- Privatizacija se mora okončati za sva komercijalna poduzeća u zemlji.
- Privatizacija treba da osigura uspješno poslovanje, stabilnost radnih mjesta i razvoj. Neuspješna poduzeća treba izložiti prodaji u dijelovima, odnosno pokrenuti stečajevе sa ciljem uspješnog reorganiziranja.
- Profitabilna državna poduzeća ne treba izlagati privatizaciji, pa čak ni djelomičnoj prodaji državnog kapitala, ako nema atraktivnih razvojnih projekata koji bi se mogli financirati iz privatizacijskih prihoda.
- U svim slučajevima privatizacije treba osigurati sadržajan socijalni program za osiguranje socijalnog statusa radnika.
- Za radnike bez uplaćenih doprinosa treba osigurati program uvezivanja radnog staža za osiguranje uvjeta za penzioniranje.
- Ubrzanje aktivnosti na otpočinjanju revizije privatizacije uz stvaranje svih potrebnih organizacijskih, materijalnih i kadrovskih pretpostavki za uspješan rad Agencije za reviziju privatizacije F BiH je neodložan zadatak.

9. Ekonomski rast i aktivne mjere zapošljavanja za rast zaposlenosti

- Zalažemo se za mjere koje će ekonomski rast locirati u radni intenzivnim djelatnostima i za aktivne mjere zapošljavanja u nadležnosti odgovarajućih državnih institucija.
- Ne podržavamo mjere zapošljavanja na bazi oslobađanja obaveze uplate poreza i doprinosa za novo uposlene, ali se zalažemo za trajno poboljšanje poslovnog ambijenta za povećano produktivno zapošljavanje na osnovi generalnog rasterećenja plaća za jednu trećinu u odnosu na postojeće stanje.

10. Javne politike za iskorjenjivanje siromaštva

- Zalažemo se usvajanje programa borbe protiv siromaštva na razini svih vlada i lokalnih zajednica svjesni toga da se uzroci siromaštva ne mogu rješavati samo ekonomskim rastom.
- Naš cilj je da smanjimo siromaštvo za polovinu, i da kroz veću društvenu uključenost posebno ranjivih socijalnih grupa smanjimo u značajnoj mjeri bijedu i socijalnu besperspektivnost. Tome posebno treba da doprinesu aktivne politike zapošljavanja, ekonomski rast i penzijske i reforme u socijalnom sektoru.

11. Sektorske politike za razvoj i korištenje fondova EU

- Sektorske politike postaju nezamjenjivi dio ekonomskog upravljanja u BiH. SDP BiH će se zalagati da se te politike usvajaju na svim nivoima vlasti koji imaju ustavne nadležnosti za ekonomskim upravljanjem.
- Na državnom nivou takve politike treba usvojiti za sve sektore u kojima postoje odgovarajuće sektorske politike u EU: poljoprivredne i politike ruralnog razvoja, industrijske politike, politike razvoja malih i srednjih poduzeća, energetske politike i politike razvoja energetike, razvoj prometa i komunikacija, trgovinske politike, politike stranih direktnih investicija, politike istraživanja i razvoja, politike razvoja turizma, industrijske politike i politike integriranog lokalnog razvoja.
- Te su politike uvjet za korištenje sredstava EU za podršku predpristupnim aktivnostima BiH prema EU i bit će u prioritetima vlada u kojima sudjeluje SDP BiH.

